

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal of International Social Research

Cilt: 14 Sayı: 79 Ağustos 2021 & Volume: 14 Issue: 79 August 2021

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

TABLATUR TÜRLERİ VE GÜNÜMÜZDE KULLANILAN MODERN GİTAR TABLATUR ÖRNEKLERİ

TYPES OF TABLATURES AND EXAMPLES OF MODERN GUITAR TABLATURES USED TODAY

Haşim VAPUR*

Yavuz ŞEN**

Öz

Duyguları, fikirleri sesler ile ifade etme aracı olan müzik, zaman içerisinde kalıcı olma yolunda çeşitli şekillerde yazılı hale dönüştürülmüştür. Bunlar harf, nota ve tablatur yazım türleri olarak bilinmektedir. Tablatur, enstrümanlarda perdeleri sayılar ile gösteren ve nota seslerini okumaya gerek duymadan kullanılabilen bir müzik yazısıdır. Pratik öğrenilebilen bir sistem olma özelliğine sahip olan tablatur Rönesans ve Barok dönemlerinde lavta, lut, gitar, org gibi enstrümanlarda birbirinden farklı yazım şekilleriyle kullanılmıştır. Zaman içerisinde müzik yazısında ortak bir dil olma ihtiyacı doğmasından dolayı, nota yazısı (dizek/porte, anahtarlar) geliştirilmiş ve böylece tablaturun kullanımı günden güne azalmıştır. Tablatur müzik yazısı son yıllarda hızlı öğrenme-öğretme gereksinimlerinden dolayı tekrar popülerlik kazanmış ve özellikle gitar türlerinde yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Araştırmanın amacı, müzik yazısı türlerinden biri olan tablaturun tarihsel süreç içerisindeki durumunu incelemek, günümüzde kullanılan modern gitar tablatur sistemleri hakkında sınıflandırmalar yaparak bilgi vermek, tablatur kullanımına olanak sağlayan müzik yazılımları ve gitar eğitiminde tablatur müzik yazısı erişimi sağlanabilen web siteleri hakkında örneklendirmeler yapmaktır. Bu araştırma gitar eğitiminde son yıllarda; elektrik gitar, elektrik bas gitar, akustik gitar metotlarında ve online gitar öğretimi web sitelerinde yaygın bir şekilde kullanılan tablaturun türlerine yönelik bilgi verilmesi bakımından ayrıca bu alanda yapılmış az sayıda çalışmadan biri olması nedeniyle önem taşımaktadır. Araştırma genel tarama modelinde olup literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda harf yazısı, nota yazısı, tablatur başlıkları altında birçok müzik yazısı türü olduğu, tablatur müzik yazısının günümüz gitar eğitiminde kullanıldığı ve modern tablatur sistemini ifade eden üç farklı yazım türü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müzik yazıları, Harf Yazıları, Nota Yazıları, Tablatur, Müzik Yazılımları, Gitar.

Abstract

Music, which is a means of expressing feelings and ideas with sounds, has been transformed into written form in various ways to become permanent over time. These are known as letters, notations, and tablature writing types. Tablature is a musical script that is a numerical representation of the frets on instruments and can be used without the need to read the note sounds. Tablature, which is a practical-learned system, was used in instruments such as lute, guitar, and organ in Renaissance and Baroque periods with different writing styles. Due to the need for a common language in music writing over time, musical notation (string/stave, clefs) has been enhanced and thus the use of tablature has decreased from day to day. Due to the need for fast learning-teaching, tablature music writing has gained popularity again in recent years and it has started to be widely used especially in guitar genres. This research aims to examine the status of tablature, which is one of the musical writing types, in the historical process, to give information about the modern guitar tablature systems used today by making classifications, to give examples about the music software that allow the use of tablature and the websites in which tablature music writing can be accessed in guitar education. This research is important in terms of providing information on tablature types that are widely used in electric guitar, electric bass guitar, acoustic guitar methods in addition to online guitar teaching websites of recent years, and also because it is one of the few studies conducted in this field. The research is in the general survey model and the literature review method was used. As a result of the research, it was concluded that there are many types of music writing under the title of letter writing, musical notation, tablature, and also that tablature music writing is used in today's guitar education and that there are three different types of writing that express the modern tablature system.

Keywords: Music Writings, Letters, Notations, Tablature, Music Software, Guitar.

*Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi, Kars Gülahmet Aytemiz Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Öğretmeni, vapur2017@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5338-7988>

**Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bilimleri Bölümü, yavuzsen@atauni.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0042-4295>

1. Giriş

Gitar hem solo çalgı hem de eşlik çalgısı olarak kullanılabilen XXI. yüzyıl dünya müziğinin önemli bir enstrümanıdır. Farklı özelliklere ve tınılara sahip olan en yaygın gitar türleri arasında; klasik, elektrik, akustik ve elektrik bas gitar gösterilebilir. Bu gitar türlerini Pop, Rock, Jazz, Blues gibi uluslararası bir tanınmışlığa sahip olan müzik türlerinin karakter enstrümanı olarak söylemek mümkündür. Türkiye’de ise birçok popüler müzik türünde kullanılmakla birlikte, Türk halk müziği ve Türk sanat müziği gibi makamsal özellikleri içeren türlerde bile gitar çeşitlerinin kullanıldığı görülmektedir.

Gitarı tarihsel açıdan incelediğimizde günümüzde kullandığımız klasik gitar formuna en yakın ve en eski gitar, Alacahöyük yakınlarındaki kazılarda ortaya çıkarılan Hitit gitarı olarak bilinmekte ve tarihi yaklaşık M.Ö. 3300 yılına dayanmaktadır. M.Ö. 400 yıllarında Akdeniz kıyılarında, bugünkü gitar teknikleri çalınan yakın olan gitar benzeri enstrümanların da olduğu ve Grek ve Romalıların da gitar tekniği ile çalınan çalgılar kullandığı bilinmektedir (Kanneci, 2009, 4). Gitar benzeri çalgılar XII. ve XIII. yüzyılda, Fransa ve İspanya kiliselerindeki kabartmalarda da bulunmaktadır. Bu çalgılar *Guitarra Morisca* ve *Guitara Latina* olarak adlandırılmıştır. Zaman içerisinde *Guitara Morisca lavta* çalgısına, *Guitara Latina*’da *vihuela* çalgısına doğru dönüşüm göstermiştir (Elmas, 2003, 13-14). *Lavta*, Ortadoğu’da kullanılan *ud*, Hindistan’daki *sitar* ve Japonya’nın *kotosu* gibi birçok çalgının gitarın atası veya akrabaları olduğu bilinmektedir (Jackson, 2011, 3).

Gitar da diğer enstrümanlar gibi zaman içerisinde yapısal olarak değişiklikler yapılmış ve eldeki teknik bilgiler ile enstrümanı çalım açısından en verimli hale getirmek amaçlanmıştır. Yöndem’e (1992, 9) göre gitar şekil ve teknik açısından XVIII. yüzyıldan itibaren gerçek gitar ailesinin içine katılmıştır. “Klasik gitara orijinal şeklini, profesyonel bir enstrüman yapımcısı olan *Antonio Torres* vermiştir. *Torres*, dönemindeki gitarların biçim ve yapı olarak yanlış olduğunu düşündüğü için ölçülerini, sap genişliğini, tel uzunluğunu değiştirmiş ve modern eşiği gitar üzerinde uygulamıştır” (Elmas, 2003, 23-24). Bu değişikliklere ek olarak; teknolojinin gelişimiyle beraber elektronik sistemleri olan gitar çeşitleri geliştirilmiş ve 1924 yılında *Lloyd Loar* tarafından ilk gitar manyetiği tasarlanmıştır. Ses mühendisi olan *Lloyd*, tellerin titreşimini elektrik sinyallerine dönüştürerek, elektrik gitarların temelini atmıştır. Zaman içerisinde elektrik bas gitar gibi farklı yapılarda elektrik gitarlar ortaya çıkmış ve gelişimini sürdürmüştür (<http://gitarustasi.blogspot.com>).

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı, müzik yazısı türlerinden biri olan tablaturun tarihsel süreç içerisindeki durumunu incelemek, günümüzde kullanılan modern gitar tablatur sistemleri hakkında sınıflandırmalar yaparak bilgi vermek, tablatur kullanımına olanak sağlayan müzik yazılımları ve gitar eğitiminde tablatur müzik yazısı erişimi sağlanabilen web siteleri hakkında örneklendirmeler yapmaktır. Bu araştırma gitar eğitiminde son yıllarda; elektrik gitar, elektrik bas gitar, akustik gitar metotlarında ve online gitar öğretimi web sitelerinde yaygın bir şekilde kullanılan tablaturun türlerine yönelik bilgi verilmesi bakımından ayrıca bu alanda yapılmış az sayıda çalışmadan biri olması nedeniyle önem taşımaktadır.

3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma genel tarama modelinde olup literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. “Literatür taraması araştırma problemi ile ilgili bilginin, literatürün özeti sentezi ve incelenmesidir. Literatürde mesleki dergiler, makaleler, bilimsel kitap ve monografiler, dokümanlar ve tezler incelenir. Kuramsal tartışmalar, felsefi yazılar, betimlemeler değerlendirmeler ve ampirik araştırma raporlarını oluşturur” (Balci, 2018, 75).

4. Müzik Yazıları

Fikirleri ve duyguları seslerle aktarma aracı olan müziği, görsel olarak ifade etmek için özel bir yazı dili kullanılır. Bu yazı dili, bir sesin; derecesi, süresi, enstrüman üzerindeki konumu, nüansları gibi özellikler hakkında bilgi vererek eserin icra edilmesine yardımcı olur. İki yönlü düşünüldüğünde sesler yazıya, yazılar ise seslere dönüştürülebilir ve bu da müziğin kendine özgü okuma, yazma, icra etme araçlarıyla gerçekleştirilir.

Müzik eserlerinin yazılmasını ve okunmasını sağlayan tüm işaretlere “müzik yazısı” denir (Özgül, 2014, 2). Müziğin tespiti nota ile olur. Nota ise sayısal bir ifadedir, yani nota “nümerik” bir şeydir. Bir sesi bir nota ile göstermek, onu numaralandırmak, onları saymak demektir. Demek ki müzik, bir sayma, sayımdır (Soykan, 1995, 127). Nota yazısının, bir sesin, bir ezginin yüksekliğini yoğunluğunu, ifadesini kesin olarak belirtmesi gerekmektedir. Bugün kullanılmakta olan müzik yazısı sistemine ulaşıncaya kadar yüzyıllar süren

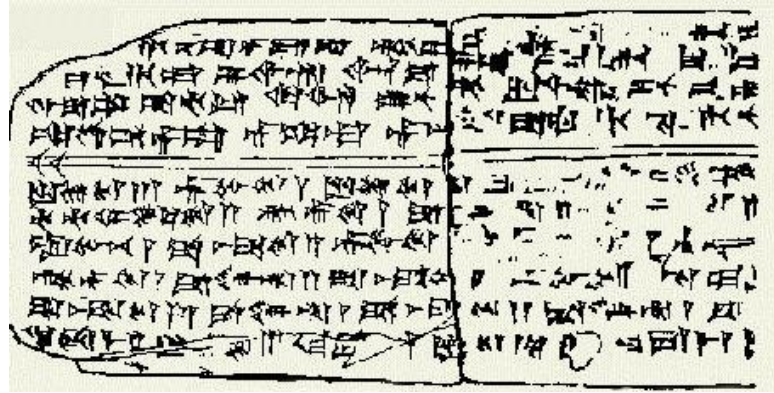
uzun bir yoldan geçilmiştir (Selanik, 1996, 6). Müzik bir dildir ve bu dili yazılı bir şekilde ifade ederken notalar, nüanslar, anahtarlar ve dizelerden oluşan müzik yazısı kullanılır (Özgül, 2014, 2).

Say'a (2005, 542) göre müzik yazısı sesleri tespit ederek bir dizi işaretlerle aktarma aracıdır. Sesler, yazıya aktarıldığında somutlaşarak kalıcı hale gelir ve eğitsel bir belge olarak tekrar edilebilir bir nitelik kazanır. Müzik yazısının amacının sesleri muhafaza ederek zamandan bağımsız hale getirmek olduğu söylenebilir. "Müzik yazıları ortaya çıkmadan önce insanlar şarkılarını kulaktan kulağa, babadan oğula, ustadan çırağa aktararak belleklerinde tutmaya çalışmışlardır" (Selanik, 1996, 5). Bu durumun insan hafızasının yetersizliğinden dolayı sayısız şarkının unutulmasına ve zamanda kaybolmasına neden olduğu, müzik yazısının ise bu bellek sorununu çözerek sesleri görsel olarak kalıcı hale getirdiği düşünülebilir.

"İnsanlar söyledikleri şarkıları kâğıt üzerine geçirme isteğini duyana kadar yüzyıllar ve yüzyıllar geçmiş, istek bir kere duyulduktan sonra da uygulama yöntemlerinin gelişmesi de bir o kadar sürmüştür" (Mimaroglu, 1995, 20). Bu sebeple müziği yazmak için tarih boyunca çeşitli denemeler yapılmış, bunlardan bazıları uzun dönemler kullanılmış bazıları ise zamanla popülerliğini yitirmiştir. Feyzi (2018, 1890-1891) bu durumu şu şekilde açıklamıştır;

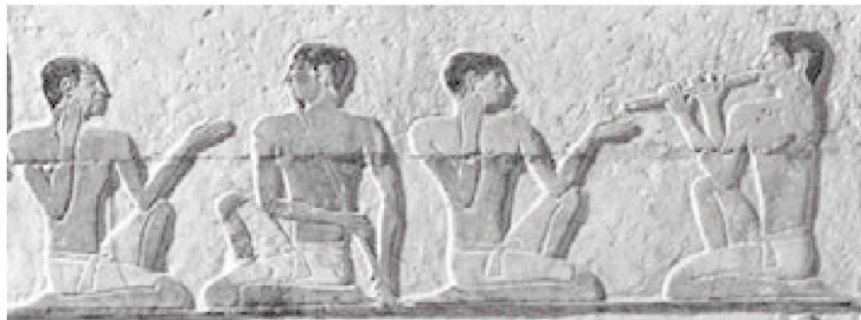
Dünyada varlığını sürdüren her toplum, kendi müzikal mirasını yazıya geçirme ve müzikal hissiyatını ifade etme yolunda değişik sistemler ve değişik işaretleme yaklaşımları denemiştir. Bu çabalar birbirinden farklı fakat birbirinden mental olarak kısmen etkilenen notasyon sistemlerinin ortaya çıkmasını sağlamış ve bu sistemler birbirleriyle kısmi olarak etkileşerek değişimler geçirmiş, farklı kültürlerle ait müzikleri ifade etmekte kullanılmıştır. Toplumların tarihsel süreçte yaşamış olduğu sosyo-kültürel değişimler ve farklı müzik kültürleriyle girmiş oldukları ilişkiler, bu farklı sistemlerin ortaya çıkışlarındaki ve kullanım yoğunluğundaki ana etkenlerden bazıları olarak işlevselleşmiştir ki yakın kültürlerin benzer müzikal işaretleme dillerini kullanma sebebinin temel alt yapısını da bu durum oluşturmaktadır.

Tarihte bilinen ilk müzik yazısı Suriye'deki Ugaritik antik kentinde bulunmuştur. Kil tabletlerde bulunan bu yazı *lir* veya *arp* çeşidi bir çalgı olan dokuz telli *Sammum*'un akordunun nasıl yapılacağı hakkında bilgi sunar ve bu enstrümana eşlik eden şarkıcı için metin ve müzikal talimatlar içerir (<https://www.vpr.org>).

Şekil 1: Semitik meyve bahçeleri tanrıçası Nikkal'a bir övgü ilahisi (<https://www.vpr.org>)

Milattan önceki dönemlerde Mısır, Babil, İbrani ve eski Yunan toplumlarının müzikal talimatlardan oluşan semboller, harf kodları, parmak numaralarını gösteren simgeler kullanmışlardır. Örneğin Mısır hiyeroglifleri incelendiğinde bir seremoni esnasında kullanılan el ve parmak hareketleri bizim için müzik kaydı sayılabilir (Samama, 2015, 84).

Şekil 2: Mısır hiyeroglifleri üzerinde bulunan bir seremoni örneği (Akt., Samama, 2015, 84)

Tarihi kaynaklara göre sesleri matematiksel olarak ifade eden ilk kişi ise *Pythagoras (Pisagor)*'dur. Bir anekdota göre; Pisagor, bir demir atölyesinin önünden geçerken demircinin demir çubuklara vurduğunda çıkan sesler onun dikkatini çeker ve bu seslerden bazılarının uyumlu bazılarının ise uyumsuz tınladığını fark eder. Bunun üzerine öğrencileriyle araştırma yapar ve demir bir çubuğu $1/2$ ve $2/3$ oranlarında kestğinde uyumlu sesler dizisi oluştuğunu görür. Pisagor'unun bulmuş olduğu bu dizilim günümüz tampere sisteminin temelini oluşturmaktadır (<http://www.premingerkalemdairesi.com>).

Şekil 3: F. Gaffurius'un 1492 tarihli Theoretica Musicae'sinde Pisagor (Akt., Baysal, 2014, 56)

Müziği somut hale getirmek ve ezgilerin kalıcılığını sağlamak için müzik yazıları kullanılmış ve eserler belirli bir zaman diliminden bağımsız hale getirilmiştir. Geçmişten günümüze müzik yazım araçları gelişerek teknolojik ilerlemelerle de birlikte müzik yazısının ifade edilişi çeşitli değişiklikler göstererek gelişimini sürdürmüştür (Şen, 2015, 68). Tarihsel süreç içerisinde müzik yazıları çeşitli değişiklikler gösterse de genel olarak harfler, sayılar, simgeler, imler, semboller gibi çeşitli araçlarla ifade edilmiştir.

4.1. Harf Yazıları

Yazılı iletişimin temelini oluşturan harfler aynı zamanda müziği ifade etmek içinde kullanılmıştır. Toplumların müzikal tarihlerine baktığımızda çoğunun harf müzik yazısını kullandığı görülebilir. Konuşma dilini yazıya aktaran harfler, uluslara göre değişiklik gösterdiği için de müzik tarihi içinde çok sayıda harf müzik yazısının kullanıldığı görülmektedir.

4.1.1. Grek Harf Yazısı

Müzik tarihi kayıtlarına göre M.Ö. 200 yılından kalma bu yazı bilinen en eski harf yazısı olma özelliği taşımaktadır. Hem vokal hem de enstrüman için iki ayrı partiyon barındırır. İlk olarak *Alexandria (Aleksandireia)* şehrinde ortaya çıktığı tahmin edilmektedir (Bayraktar vd., 2018, 35).

	13	A'	Δ'	H'	K'	N'	1	X	A	Δ	H	K	N	Π	T	X	V	∇	H	κ	N	Π	1
Vokal	2	B'	E'	Θ'	A'	Ξ'	Λ	Ψ	B	E	Θ	Λ	Ξ	P	Y	Ψ	P	F	m	V	III	b	Y
	1	U'	Γ'	Z'	I'	M'	O'	Θ	U	Γ	Z	I	M	O	C	Φ	Ω	1	7	-	W	Y	3

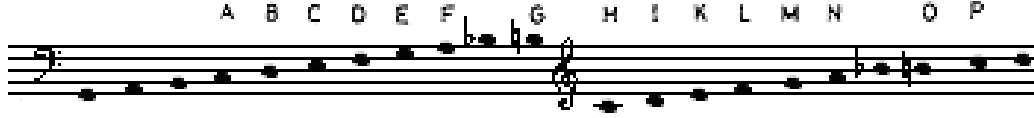
	11	1	Z'	N'	Γ'	Δ'	K'	Y	Z	N	Γ	K	C	F	Y	Γ	Γ	E	H	H	ε	ρ
Çalgısal	2	U'	U'	V'	Y'	Y'	Y	Y	U	V	Y	Y	U	U	Y	L	U	U	U	U	U	U
	3	Y'	U'	Y'	Y'	Y'	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y

Şekil 4: Grek harf yazısı (Bayraktar vd., 2018, 35)

4.1.2. Boethius Yazısı

Kesin olmamakla birlikte Romalı filozof *Boethius* tarafından geliştirildiği düşünülmektedir. Bu yargının sebebi *Boethius*'un bir kitabında bu yazı türüne rastlanmasıdır. Latin alfabesine göre oluşturulan bu yazı A'dan P'ye kadar 15 harfle simgelenir. Avrupa da yaygın olarak kullanılan A (la), B (si), C (do) gösteriminin temeli *Boethius* yazısına dayandırılmaktadır (Akt., Akan, 2015, 2-3).

Şekil 5: Hucbald Boethius yazısı (Girgin-Tohumcu, 2006, 14)

1.1.3. Odo Yazısı

Müzik teorisini *Clunyli Odo* tarafından geliştirilen bu yazı *Boethius* harf yazısını temel alır. 15 harf yerine sonda bulunan 8 harf atılarak A-B-C-D-E-F-G harfleriyle gösterilmiştir. Bu yazı oktav alanlarını göstermesi açısından farklılık gösterir. Modern aralık kavramının Odo yazısının gösterimindeki uyumsuzluk ile keşfedildiği düşünülmektedir (Girgin-Tohumcu, 2006, 15).

	Neumy	Romana	Gotica	Rhombica	Ed. Vat.	Transkripc
puncium	/	■	◆	◆	■	♪
virga	/	└	└		└	♪
podatus (pes)	✓/	└└	└└	└└	└└	♪
clivis (flexa)	✓/	└└	└└	└└	└└	♪
scandicus	✓/	└└└	└└└	└└└	└└└	♪
climacus	✓/	└└└	└└└	└└└	└└└	♪
torculus	✓/	└└└	└└└	└└└	└└└	♪
porrectus	✓/	└└└	└└└	└└└	└└└	♪

Şekil 6: Odo yazısı (Bayraktar vd., 2018, 35).

1.1.4. Dasia Yazısı

"*Dasia* yazısının, Grek harf yazısını temel aldığı düşünülmektedir. İlk defa IX. yüzyılda yayımlanan müzik teori kitabı *Musica Enchiridis*'te görülmüştür. Polifonik müziği ifade etmede kullanılan bu yazı 18 perde imini, 4 temel imin yatay-dikey çevrimlerinden dönüştürür (<https://adnanatalay.com>). "Bu imler dörder dörder sıralandıklarında hepsi, 2 tam, 1 yarım, 1 tam aralıktan oluşan tetrakordları oluşturur" (Bayraktar vd., 2018, 35).

T	A	B	c	d	e	f	g	a	h	c ⁱ	d ⁱ	e ¹	fis ⁱ	g ¹	a ¹	h ⁱ	cis ¹
└	└	└	└	└	└	└	└	└	└	└	└	└	└	└	└	└	└
graves				finales				superiores				excellentes				residui	

Şekil 7: Dasia müzik yazısı örneği (Bayraktar vd., 2018, 35)

1.1.5. Ebced Müzik Yazısı

Ebu Yusuf Yakub bin İshak el-Sebbah el-Kindî tarafından geliştirile bu yazı Arap alfabesini temel almaktadır. *Jet* kalıbı adıyla anılan bu sistem, harflere numaralar verilerek ses perdelerinin yerini bulur (Özalp, 2000, 215-216). Seslerin süreleri harflerin altına konulan sayılarla belirlenir (Agayeva, 2007, 208-209). *Kindî*'den sonra *Safiyüddin Urmevi*, *Kutbüddin Şirazi*, *Abdülkadir Meragi* ve *Farabi* ebced harf yazısıyla ilgilenmiş ve gelişmesi için katkılar sunmuştur (Ak, 2009, 13).

Şekil 8: Ebced müzik yazısı örneği (Akt., Agayeva, 2007, 206)

1.2. Nota Yazıları

Nota kelimesi köken olarak Latince'den gelmekte olup “yazı, yazılı işaret” anlamları bulundurulur (Agayeva, 2007, 205). Günümüz dünya müziğinin yazım biçimi olan nota yazısı, temel olarak ses derecelerini 5 çizgi ve 4 aralıktan oluşan porte (dizek) çizgileri üzerinde semboller ve şekiller ile kurallı bir şekilde ifade eden müzik yazısıdır. Atalay’a (2019, 10) göre nota yazısının gelişimi IX. yüzyıldan başlamış ve sekiz yüzyıllık gelişimleri sonucunda XVII. yüzyıldan itibaren dünya üzerinde yayılmaya başlamıştır. “Nota yazısının başlangıcı Orta çağ kilise ve manastırlarında *neum* denen işaretlerin kullanılmasıyla olmuştur. Neum; şarkıların üzerinde koyulan, şarkıcıya ezginin iniş ve çıkışını hatırlatan imlerdir” (<http://adnanatalay.com>).

	St. Gallen	Benevent	nordfranzösisch	Aquitani	Paläo-fränkisch	Metz	romische Choralnotation	deutsche Choralnotation
Punctum	· (·)	·	·	·	·	·	·	·
Tractulus	—	—	—	—	—	—	—	—
Virga	/ /	/	/	/ / /	/	/	/	/
Pes (Podatus)	✓ ✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Flexa (Clivis)	∧	∧	∧	∧	∧	∧	∧	∧
Climacus	∧ /	∧	∧	∧	∧	∧	∧	∧
Scandicus	/ /	/	/	/	/	/	/	/
Torculus	✓ S	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Porrectus	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Pes subbipunctis	✓ /	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Climacus resupinus	✓ /	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Oriscus	✓	[]	· (·)	·	·	·	·	·
Pressusverbindungen	/ / /	/	/	/	/	/	/	/
Salicus	/	/	/	/	/	/	/	/
Strophicus	✓ ✓	✓ ✓	✓ ✓	✓ ✓	✓ ✓	✓ ✓	✓ ✓	✓ ✓
Quilisma	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Liquescens, besonders Cephalicus	/	/	/	/	/	/	/	/
Epiphonus	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

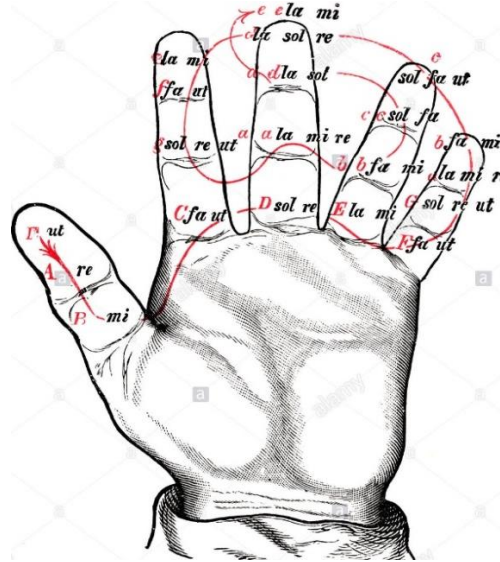
Şekil 9: Çeşitli neum yazım örnekleri (<http://adnanatalay.com>)

Neum yazısı zamanla geliştirilerek aralıkları ifade etmeye ve dizek üzerinde gösterilmeye başlamıştır. Değişik toplumlarda ve kültürlerde kare ve baklava simgesinde kullanılan neumlara kuyruklar eklenerek süreli nota yazısına geçişin adımları atılmıştır (Girgin-Tohumcu, 2006, 30).

1. Modus: L B L B L...	■ ■ ■ ■ ■	■ ■ ■ ■ ■
2. Modus: B L B L B...	■ ■ ■ ■ ■	■ ■ ■ ■ ■
3. Modus: L B B L B B L...	■ ■ ■ ■ ■ ■ ■	■ ■ ■ ■ ■ ■ ■
4. Modus: B B L B B L...	■ ■ ■ ■ ■	■ ■ ■ ■ ■
5. Modus: L L L L...	■ ■ ■ ■ ■	■ ■ ■ ■ ■
6. Modus: B B B B...	■ ■ ■ ■ ■	■ ■ ■ ■ ■

Şekil 10: Modus tartım kalıpları (Girgin-Tohumcu, 2006, 31)

İtalyan rahip Arezzo'lu Guido manastırdaki çocuklara seslerin yüksekliklerini anlatmak için parmaklarının üzerine Aziz Johannes Battista ilahisindeki mısraların ilk hecesini yazmasıyla bir dizi üzerindeki sekiz sesi ifade etmiştir. Bu buluş günümüzde Guido'nun eli olarak bilinir. Guido'nun müzik dünyasına getirdiği nota kavramına ek olarak 3-4 çizgili dizeğe 5. çizgiyi eklemesi müzik tarihi açısından dönüm noktası olarak kabul edilebilir (Güngör, 2012, 8-9).

Şekil 11: Guidonun eli (<https://www.alamy.com>)

Aziz Johannes Battista ilahisinin ilk heceleri ve Türkçe karşılıkları şu şekildedir;

Ut queant laxis (*ut sonradan Do olacaktır*).....Kullanın

Re sonare fibrisHarikulade başarılarını

Mi ra gestorumBağıra bağıra duyurabilmeleri

Fa muli tourumİçin onların dudaklarında

Sol ve pollutiHer türlü pislik

La bii reatumİthamını siliver

Sa ncte Iohannes (*sonradan Si olacaktır*)Ey Aziz Yohanna (Güngör, 2012, 9).

Bu buluşlardan sonra nota yazısı görsel ve dizgesel olarak değişimler göstererek günümüzdeki şekline ulaşmıştır. "Tarih boyunca kullanılmış müzik yazılarının en gelişmiş ve günümüzün uluslararası müzik yazısı olan bugünkü nota yazısı, içerdiği imler (çizgiler, noktalar, açkılar, değiştirgeçler, yineleme imleri... vb.), rakamlar (ölçü rakamları, öbek rakamları, metronom sayıları vb.) kelimeler (hız, gürlük ve anlatım buyurguları) ve benzeri öğelerle, seslerin süresini, yüksekliğini, eserin hızını, gürlüğü ve eser içindeki her türlü anlatımsal özelliği yüksek düzeyde belirleyebilmektedir" (<http://adnanatalay.com>).

4.3. Tablatur

Tablatur, kelime kökeni olarak Latince *tabula*, *tabilatura* veya *tabela'* dan geldiği düşünülen, harf ve nota yazılarının aksine kendilerini değil, çalgı üzerinde çıkarılacakları yerleri ve nasıl çıkarılacaklarını gösteren, nota yazısının dışında gelişmiş (çok kez de nota yazısıyla bir arada kullanılmış) bir yazı türüdür (Say, 1997, 112). Başka bir tanıma göre ise tablaturlar, ses yüksekliklerini göstermeden enstrüman üzerinde konum bilgisi veren ve basılacak parmakları gösteren bir müzik yazısı türüdür. Avrupa'da yaygın bir şekilde kullanılmasının yanı sıra, Uzak Doğu'da, Çin ve "Şe" çalgılarında da bu çeşit yazı kullanıldığı bilinmektedir (Sachs, 1965, 16). XVIII. yüzyıla kadar insan seslerini göstermek için harf ve nota müzik yazıları, enstrümanlar için ise genellikle tablatur kullanılırdı. Bu tablaturlar, çalgı türlerine göre; *lavta*, *org*, *gitar* gibi enstrümanlarda farklı şekillerde ifade edilirdi (Say, 1997, 112).

Çalgıların fiziksel yapısı ve çalım biçimine bağlı olarak ortaya çıkan tablatur yazıları, sesin çalgı üzerinde çıkarılacağı yeri gösteren, müzik ve çalgı arasında bağıntı kuran bir yöntemdir. Telli çalgılarda müzik cümlesini oluşturan seslerin çalınabilmesi için, parmakların hangi telleri çekeceğini, klavye üzerinde hangi perdelere basılacağını şema veya tablolar aracılığıyla gösteren tablatur yazıları diğer müzik yazıları gibi müzik parçasını kayıt altına alarak unutulmamasını ve sonraki kuşaklara aktarılmasını sağlamış olur. Ortaya çıktığı

zamandan günümüze tablatur yazılarını diğer yazılardan ayırıp vazgeçilmez kılan ise müziğin üretilmesi için çalgının nasıl kullanılması gerektiğini gösteren kılavuz niteliğidir (Özkanoglu ve Karadağ, 2020).

Günümüzde kullanılan tablatur hem ilgili enstrümandaki tel sayısı kadar paralel çizgiyi hem harf hem de çeşitli sembolleri içermektedir. Genelde pozisyon kolaylığı yaratmak için dizek notasyonuna iliştilmiş bir alt satırda yer alan tablatur diyagramı popüler ticari müzik icracılarının ve başlangıç seviyesindeki adayların başvurduğu bir yan sistem konumundadır. Esasen dizek notalama, üzerinde belirtilebilecek bazı ek notlarla her türlü ihtiyacı giderebileceği gibi icracıyı görsel karmaşadan kurtarmak için hâkim olunması gereken ana sistemdir. Tablatur ve benzeri yöntemler sadece bazı durumlarda sorun çözmektedir ama birçok noktalarda da yetersiz kalmaktadır. Usta icracının tablatur sistemine ihtiyacı olmayacağı gibi dizek notasyonu gereğiyle öğrenen icracı adayı da tablatur sisteminin getirdiği çözümlere ihtiyaç duymaksızın zamanla aşmış olacaktır (Özsarı, 2019, 65).

Rönesans ve Barok dönemlerinde gitar, ud, vihuela, lavta gibi perdeli çalgılarda yaygın olan tablatur, aynı zamanda mızık, organ ve okarina gibi serbest kamışlı enstrümanlarda da kullanılırdı (<http://www.maestros-of-the-guitar.com>). Bu dönemlerde birbirinden farklı tablatur sistemleri kullanılmıştır. Bu farklılıkların sebebinin, enstrümanlar arasındaki telli, tuşlu, üfleli gibi biçimsel ve yapısal özelliklerin oluşturduğu müzik yazısı gereksinimleri olduğu söylenebilir. “Yaygın bir şekilde kullanılan tablatur sistemleri arasında; İtalyan, Fransız, İspanyol, Alman tablaturaları gösterilebilir. Bu tablaturalar arasında çizgi, diyagram, sembol, harf, sayı, nota sapları gibi değişiklikler bulunmaktadır” (<https://www.britannica.com>).

Şekil 12: İtalyan ud tablatur-1507 Francesco Spinacino (www.lavihuela.com)

Şekil 13: Alman tablaturu Viyola eşliği için-1532 Hans Gerle (www.lavihuela.com)

Şekil 14: Fransız Rönesans dönemi gitar tablaturu-1570 Phalèse et Bellère (www.lavihuella.com)

Şekil 15: İspanyol klavye tablaturu-1578 Hernando de Cabezón (www.lavihuella.com)

Telli klavyeli çalgılar için kullanılan ilk tablatur, 1323'de Jean de Muris'in *Musica Speculativa* kitabında karşımıza çıkmaktadır. Bu kitap *motet*¹ ve *estampies*² için yazılmıştır (Sachs, 1965, 73). İtalya'da bulunan en eski yazılı lavta tablaturunda (1507) paralel çizgiler lavta tellerini, çizgilerdeki harfler ve rakamlar, perdeleri; bunların üzerine yazılan gözsüz nota kuyrukları, nota sürelerini gösterirken, harflerin ya da rakamların altındaki noktalar ise çalış özelliklerini göstermektedir (Say, 1997, 112).

Şekil 16: Lavta tablaturu (Say, 1997, 112)

Tablaturlar, müziğe yeni başlayanlar için rahat ve pratik bir sistem olmasına karşın tablaturların birtakım eksikliklerinden dolayı standart nota gösterimine geçilme gereksinimi duyulmuştur. En büyük eksiklerinden biri, herkesin aynı notaya bakıp eserini icra edememesidir. Bununla ilgili 1679'da yazılmış "*Livre de Musique pour le Lut*" adlı bir Lut teori kitabında "*herkes aynı dili konuştuğunda artık karışıklık olmayacak*" sözleri

1 Motet: Latince Motetus, Modulus, Mutellus, Mutetus adlarıyla XII. ve XIII. yüzyılda başka söz ve müzikle karıştırılmış olarak seslendirilen dini ses müziği (Aktüze, 2004, 370).

2 Estampie: XIII. yüzyılda Fransa'da ortaya çıkan, aslında melodi eşliğinde okunan şiirler için bir Orta çağ terimi. Genellikle 3/4, 3/8'lik ölçüde, rondo formunda, bazen şarkısı da bulunan en eski Avrupa müziklerinden biri sayılan trubadur dansı (Aktüze, 2004, 180).

yer almaktadır. Müziğin ortak dili olan nota yazısının, standart bir yazım biçimine dönüşmesiyle tablaturlar da günden güne popülerliğini yitirmiştir (<http://www.maestros-of-the-guitar.com>).

XX. yüzyılda gitar türlerinin dünya müziğinde yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmasıyla, hızlı ve pratik öğrenme-öğretme gereksinimleri doğrultusunda tablatur müzik yazısı geliştirilerek tablaturda standart bir gösterim oluşturulmaya çalışılmış, bu gelişmelerle birlikte tablatur gitar eğitiminde kullanılan önemli bir müzik yazısı olmuştur.

Tablatur yazısının telli, tuşlu, üfleli, vurmali çalgılar gibi birçok enstrüman ailesinde birbirinden farklı yazım biçimlerinde kullanıldığı bilinmektedir. Farklı yazım türleri olmasının temel sebebi olarak; tel sayısı, perde sayısı veya enstrümanın, tuşlu, perdeli, perdesiz, üfleli gibi çalım özelliklerinin bulunması gösterilebilir.

Rönesans ve Barok dönemin önemli bir müzik yazısı olan tablaturların *lavta*, *org*, *vihuela*, *gitar* enstrümanlarında oldukça yaygın bir şekilde kullanıldığı bilinmektedir. Williams'a (1903, 148) göre bu dönemlerde iletişimin yavaş ve zor olması, ülkelerin kullandığı tablaturlar arasında farklılıkları ortaya çıkarmıştır ve ülkeler daha çok kendi tablatur yazım stillerini oluşturmuştur.

4.3.1. Lavta Tablaturu

Arap yarımadasında yaygın olarak kullanılan lavta, XVI. ve XVII. yüzyıllarda Avrupa'da büyük ilgi görmüştür. Rönesans ve Barok döneminin vazgeçilmez bir çalgısı olan *lavta* Avrupalılar tarafından birtakım yapısal değişikliklere uğramış ve icra aşamasında da parmak çekme yöntemi gibi yeni çalım özellikleri geliştirilmiştir (Aydemir, 2018, 19). İlk zamanlarda eşlik çalgısı olarak kullanılan lavta zamanla orkestrada kendine yer edinmeyi başarmıştır. Örneğin ünlü sanatçı *Monteverdi* birbirlerinden farklı boylarda lavta türlerini orkestralarında kullanmıştır (Mimaroglu, 1995, 39). XVI. ve XVII. yüzyıllarda lavta müziğini ifade etmek için tablatur müzik yazısı kullanılmıştır. Lavta tablaturlarında telleri simgeleyen paralel çizgilerin üzerine yazılan harf ve rakamlar parmakların klavye üzerinde konumlarını, bunların üzerlerine yazılan nota simgeleri ise seslerin sürelerini belirtmek için kullanılmıştır (Girgin-Tohumcu, 2006, 51). Bu dönemlerde Avrupa'nın önde gelen müzik ekollerinden olan Fransa, İtalya, İspanya ve Almanya'nın kendilerine ait tablatur sistemleri geliştirdikleri ve lavta müziği icrasında bu tablatur sistemlerini kullandıkları bilinmektedir.

4.3.1.1. İtalyan Lavta tablaturu

İtalyan lavta tablaturuna ait en eski belge *Petrucchi* tarafından 1507 tarihinde yayımlanan "*Intavolature di Laute*" (Lavta için tablaturlar)'dur (Apel, 1953, 56). İfade ediliş biçimi bakımından paralel çizgiler lavta tellerini, çizgilerin üzerine yazılan gözsüz nota kuyrukları nota sürelerini, rakamlar ve harflerin altına yazılan noktalar ise lavtayla çalma özelliklerini göstermektedir (Say, 1997, 112).

Şekil 17: İtalyan lavta tablaturu (Say, 1997, 112)

İtalyan lavta tablaturunda teller 6 paralel çizgi ile gösterilir. En altta bulunan çizgi birinci teli ifade eder ve sıralama bu dizilime göre oluşur (Wolf, 1919, 51).

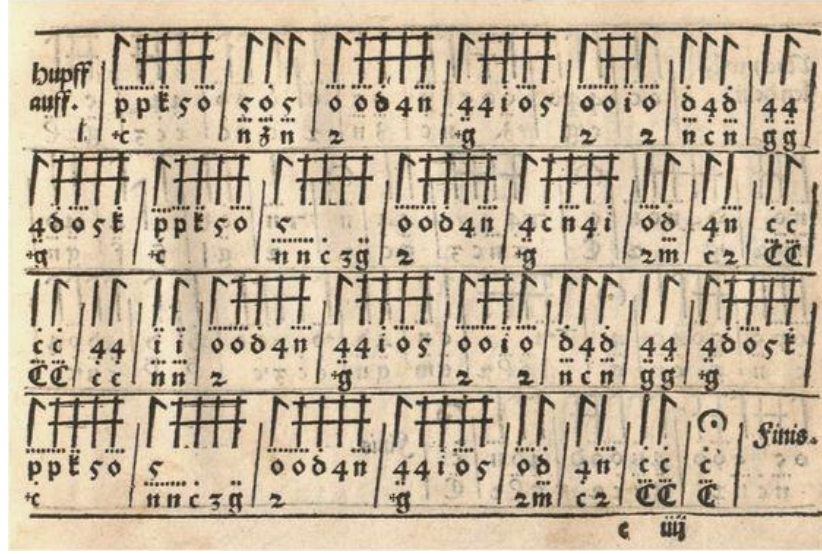

Şekil 18: İtalyan tablatur örneği (<https://www.iohannthebard.com>)

4.3.1.2. İspanyol Lavta Tablaturu

simgeleyen çizgiler yerine telleri simgeleyen rakamlar ve perdeleri simgeleyen harfler satırlarla ifade edilmiştir. Bu sistem İtalyan, İspanyol ve Fransız tablaturlarına göre büyük bir farklılık oluşturmaktadır. Alman lavta tablaturunda harfler veya rakamlar üst üste yazılabilirdi ve ince teller en altta, kalın teller ise tablaturun en üst kısmına yazılırdı (Girgin-Tohumcu, 2006, 58-59).

Şekil 21: Alman lavta tablaturu örneği (<https://tr.pinterest.com>)

4.3.2. Rönesans ve Barok Gitar Tablaturları

Rönesans ve Barok dönemlerinde klasik gitar için yazılan tablaturların yanısıra *lavta* ve *vihuela* için yazılan tablaturlarda klasik gitara icrasında yaygın bir şekilde kullanılmıştır (Karagülle, 2018, 5). Bu dönemlerde klasik gitarın lavta ve vihuela gibi 4-5 telli olması ve ses tınısı olarak birbirine benzerlik göstermeleri bu durumu açıklayan bir sonuç olarak gösterilebilir.

İlk gitar tablaturları İtalyan, İspanyol ve Fransız olarak iki şekildedir. Lavta tablaturlarında olduğu gibi gitar tablaturlarında da İspanyol, İtalyanlar perdeleri rakamlarla, Fransızlar ise harflerle göstermiş; yine telleri belirten çizgiler İtalyan, İspanyol sisteminde görsel (alttaki çizgi ince teli), Fransız sisteminde ise işitsel (alttaki çizgi bas teli) göstermektedir. Aynı şekilde, ritim işaretleri ilgili rakam veya harflerin üzerindedir. Günümüze ulaşan en eski gitar tablatur örneği, İspanyol vihuela virtüözü Alonso Mudarra'nın "*Treslibros de musica en cifras para vihuela*" adlı kitabında bulunmaktadır. XVIII. yüzyılın sonlarına kadar yaygın olarak kullanılan 4 telli gitarların akort sistemleri değişiklikler gösterebiliyordu. Bununla birlikte genellikle, İtalyan ve İspanyollar *re-sol-si-mi*; Fransızlar ise *do-fa-la-re* şeklinde kullanmışlardır (Özkanoglu ve Karadağ, 2020, 242-243). Barok dönemde klasik gitar için Juan Carlos Amat'ın metodunda kullandığı sayı sistemli tablatur, İtalyan besteciler tarafından geliştirilen *Alfabeto* ve *Karma Tablatur* kullanılmıştır (Hacısalıhoğlu-Uğurlu, 2019, 15).

Şekil 22: 4 telli Rönesans gitar tablaturu örneği (<https://www.johannthebard.com>)

4.3.2.1. Alfabeto

ALFABETO

♯	A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

L	M	N	O	P	Q	R	S	T	V	X	Y
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

Z	α	τ	℞	B ^o	G ³	H ¹	M ¹	N ¹	K ¹	P ¹	M ^o
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

℞

Avvertendo nelle sonate a quelle lettere che hanno un numero sopra, cioè 2, 3, o 5, per più facilità s'ha da fare la medesima lettera, portando la mano a 2, 3, o 5, tatti più o meno conforme al numero che hauerà sopra. Avvertendo ancora, che trovando un M. con una croce sopra, si doverà fare a più tatti come trouerà notato, o a 2, o 5, conforme il sudetto esempio dell'Alfabeto.

A ^o	E ^o	C ^o	D ^o	E ^o	F ^o	G ^o	H ^o	I ^o	K ^o	L ^o	M ^o	N ^o	P ^o
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

Il sudetto Alfabeto dissonante si douerà conoscere quando hauerà una crocetta appresso.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M
2	3	0	0	0	2	3	1	0	1	3	1	
0	2	0	2	0	2	3	3	2	3	1	1	
0	0	2	2	2	1	2	3	3	3	0	3	
3	1	3	1	3	0	1	3	2	2	4	4	
3	0	2	0	1	0	1	1	0	1	3	3	

etc.

-272-

Şekil 25: Karma tablatur örneği (<https://www.thisisclassicalguitar.com>)

5. Günümüzde Gitar ve Tablatur

Orta çağdan günümüze kadar birçok farklı şekilde ve türde kullanılan tablatur günümüz gitar müziğinin icra edilmesinde önemli bir yere sahiptir. Klasik, akustik, elektrik ve elektrik bas gitar eğitim ve öğretiminde kullanılan birçok gitar metodunda (Çetiner, 2019; İşbilen ve Gölebatmaz, 2014; Friedland, 2004; Turner, 1996) tablatur kullanımına rastlamak mümkündür. Ayrıca birçok amatör ve profesyonel gitarist tarafından kullanılan web sitelerinde tablatur müzik yazısına ait repertuvar ile kullanıcılara hizmet vermektedir. Günümüzde tablaturun yaygın bir şekilde kullanılmasının temel sebebi olarak nota müzik yazısına göre daha kolay anlaşılır ve pratik olması gösterilebilir. Porte-dizek üzerine yazılan notaların yerini öğrenmek ve bunu gitarda icra etmek çaba gerektirirken tablatur ile ifade edilen gitar müziğini icra etmek oldukça kolaydır.

Tablaturlar, günümüzde gitar eğitiminde internet kaynaklı eğitici videolarda, son yıllarda yazılan gitar metotlarında kendine yer edinmiş bir müzik yazısı olmayı başarmıştır. Özdemir ve Şenoğlu-Özdemir (2017) çalışmada “özengen müzik eğitimi içerisinde başlangıç seviyesinde klasik gitar eğitiminde kullanılan tablatur sisteminin, notalı eğitim sistemine oranla daha etkili olduğunu” istatistiksel verilerle kanıtlamıştır. Ayrıca Kurtuldu ve Beşikçi (2019) “elektro gitar eğitiminde nota ve tablatur kullanımının farklı uygulamalarla denenmesini” konu edinen çalışmada, “nota ve tablaturun bir arada kullanıldığı eserlerin öğrenci performansına katkı sağladığı” görüşü de tablatur müzik yazısını değerli kılan bir sonuç olarak görülmektedir.

Bu araştırmalara ek olarak Karahan (1996) bağlama icrasına yönelik araştırmasında; “tablatur sistemine yer vermiş, tablatur sisteminin bağlama müziğinin notasyonunda, seslendirmede benzerliği sağlaması açısından olumlu bir adım olarak değerlendirmiştir. Tablaturun diğer özelliklerine, bağlama’da tezene konumlarının da belirtilmesini ekleyerek bağlama müziğinin seslendirimindeki tekniklerin kullanımına uygun bulmuştur. Tablatur sisteminin parmak, tel ve tezene kullanımlarının gösterimine olanak sağladığı, eserin belirtilen ölçütlerde çalınmasını sağlamada olumlu etkileri olduğu ayrıca geleneksel nota yazım sisteminin bağlama eserlerinin icrasında tek başına var olan müziksel ayrıntıları sergileme bakımından birtakım eksiklikler oluşturması nedeniyle çalışmada yer verdiği modelin, yapılacak yeni araştırmalarda kullanımını önerdiğini” ifade etmektedir. Yine bağlama eğitiminde kullanılmak üzere Karahan (2010) tarafından hazırlanan bağlama öğretim metodunda tablatur kullanımına yer vermiştir.

Tablaturun en önemli avantajlarından birisi, porte üzerinde notaların isimlerinin bilinmesine gerek duyulmadan, sadece tablatur sayılarına bakarak ve nota sürelerini tanıyarak bir melodiyi ya da akoru icra etmeye yardımcı olmasıdır. Gitar tablaları,³ çalınan gitar türüne göre farklılık gösterebilir. Bunlardaki temel fark, tel sayılarıdır. Örneğin klasik gitar, akustik gitar, elektrik gitar genellikle 6 telli olarak kullanılırken, elektrik bas gitarlar daha çok 4 veya 5 telli olarak kullanılır. Bu da tabda kullanılan paralel çizgilerin sayılarının değişmesine neden olur. Tablarda müziğin dinamikleri ve müziğin terimsel işaretleri de ifade edilebilir ve sayılar aynı nota gibi soldan sağa doğru okunur. “Günümüzde kullanılan tablatıra en yakın müzik yazısı, Helmut Lachenmann’ın 1935’de *Salut für Caudwell* adlı eserinde bulunmaktadır. Bu eserde gitar için her iki elin de gösterildiği bir dizek ve tablatur bulunmaktadır” (Alyörük, 2015, 6).

³ Tab: Tablatur ifadesinin kısaltılmış kullanımıdır.

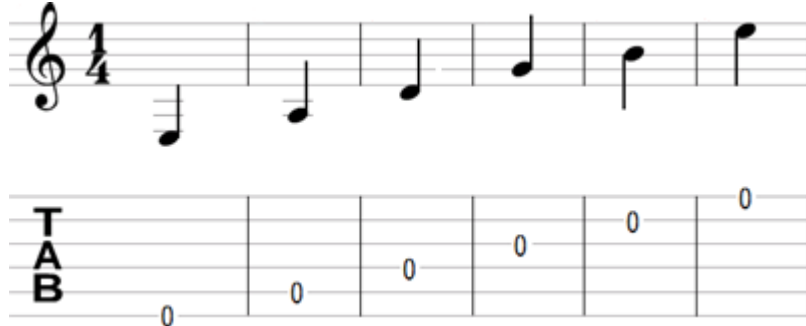
Şekil 26: Helmut Lachenmann'ın Salut für Caudwell eserinde anahtar sistemi (Akt., Alyörük, 2015, 6)

Standart gitar tablatur sisteminde, birbirine paralel şekilde 6 çizgi bulunmaktadır. En üstte bulunan çizgi gitarın birinci telini, en altta bulunan çizgi ise gitarın altıncı telini simgelemektedir. Diğer teller ise bu dizilime göre sıralanmaktadır. Standart 6 telli gitar tablatur sisteminde tellerin sıralanışı şu şekildedir:

Guitar	E	T A B	1. tel	Mi
	B		2. tel	Si
	G		3. tel	Sol
	D		4. tel	Re
	A		5. tel	La
	E		6. tel	Mi

Şekil 27: Gitar tablaturu üzerinde tellerin sıralanışı

Bu çizgiler üzerindeki "0" (sıfır) sayısı boş teli simgelemektedir.

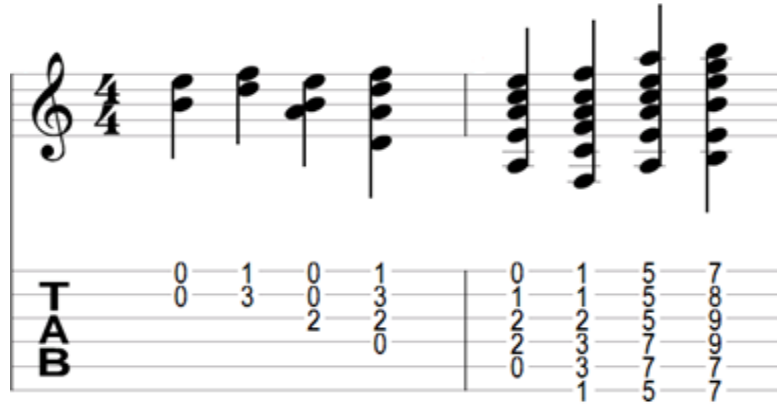
Şekil 28: Tablatur üzerinde boş tellerin gösterimi

Çizgilerdeki sayılar ise yazıldığı tel üzerinde hangi perdeye basmamız gerektiğini göstermektedir.

Şekil 29: Tablatur üzerinde perdelerin gösterimi (Mi doğal gam)

Üst üste yazılan sayılar, o seslere aynı anda basmamız gerektiğini ifade etmektedir.

Şekil 30: Tablatur üzerinde akor gösterimi.

Tablatur sisteminde gitar notaları şu şekilde gösterilmektedir.

	mi	fa	sol	la	si	do	re	mi	fa	sol	la	si	do	re	mi	fa	sol	la	si	do	re	mi
1. TEL																						
2. TEL																						
3. TEL																						
4. TEL																						
5. TEL																						
6. TEL	0	1	3	5	7	8	10	12														

Şekil 31: Tablatur sisteminde gitar notaları (www.guitardaily.net)

5.1. Tablatur Sisteminde Kullanılan Farklı Görsel Anlatım Örnekleri

Tab sistemlerinde farklı yazım türleri kullanılmış olmasına rağmen yaygın olarak kullanılan tab örneklerini gruplandırdığımızda üç ana türün ortaya çıktığını görmekteyiz. Birinci tablatur türünde alt alta verilmiş bir dizek ve bir tablatur kullanılmıştır. Günümüzde kullanılan bu tablaturu, *Helmut Lachenmann* tarafından temellendirilen tablatur sisteminin gelişmiş hali olmasından dolayı, standart tablatur olarak ifade etmek mümkündür. Aynı zamanda güncel birçok gitar metodu ve müzik yazılımı da bu standart tablaturdaki gösterim türünü temel almaktadır. Bu türde eseri icra eden kişi nüansları, notaları ve tablatur sayılarını, alt alta görebilmektedir. Detaylılığının yanı sıra kolay anlaşılır olduğundan icracı açısından oldukça verimli bir müzik yazısı olduğu düşünülebilir.

Freedom

By Robben Ford

A Ballad $\text{♩} = 82$

Gtr. 1 (clean) (drums)

mf w/ reverb

*Chord symbols reflect implied tonality.

**w/ tremolo effect set for eighth note regeneration.

band enters
†Cmaj7

tremolo off

w/ tremolo

tremolo off

†Chord symbols reflect overall tonality.

Şekil 32: Bir dizek ve bir tablaturun alt alta kullanıldığı tablatur örneği (www.ultimate-guitar.com)

İkinci türde ise, ölçü birimi, nüans gibi müzikal talimatlar bir tablatur üzerinde gösterilmektedir ve ilk türde olduğu gibi nota gösteriminin yapıldığı dizek kullanılmamaktadır. Tablatur üzerindeki tartım kalıpları, eseri deşifre etmeye olanak sağlamaktadır. Günümüzde daha çok online web siteleri tarafından kullanılan bir gösterim türüdür.

Francisco Tarrega - Capricho Arabe Guitar Tab

Can't play "Capricho Arabe"? Improve your playing via easy step-by-step video lessons!

Serenata para Guitarra - Acoustic Guitar (nylon). Track difficulty (Rhythm) |||||

$\text{♩} = 80$

Harm.

3 4 7 7

15 12 10 9 12 10 6 5 8 6 8 5 0 3 5

C2

Harm.

15 12 10 9 12 10 6 5 8 6 8 5 0 3 5

Şekil 33: Tek bir tablatur üzerinde müzikal talimatların verildiği ikinci tür tablatur örneği (www.songsterr.com)

Üçüncü ve son türde ise tablatur sayıları tartım kalıpları yazılmadan gösterilmektedir ve tablatur üzerinde sürelerini ifade eden ekstra bir simge yoktur. Bu tür tablarda, icracının eseri önceden dinlemiş, çalmış ya da bir usta öğretici eşliğinde deşifre etmiş olması gerekmektedir. Aksi takdirde tartım kalıpları yazılmadığı için eserin orijinal cümlelerine ulaşmanın neredeyse imkânsız olduğu söylenebilir.

Für Elise

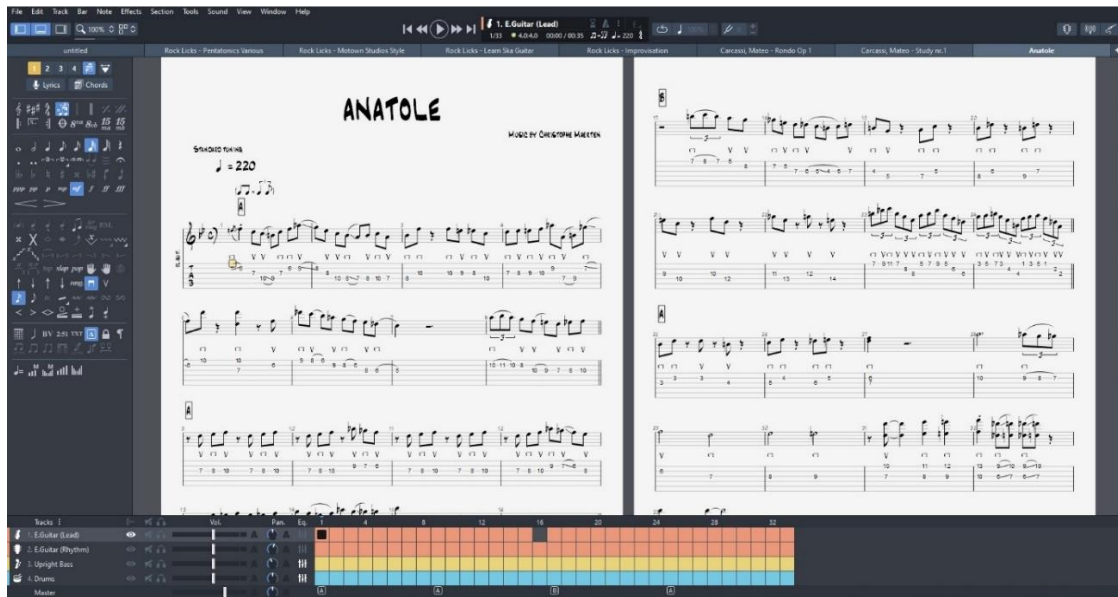
Şekil 34: Tablaturların nota değerleri yazılmadan gösterildiği üçüncü tür tablatür örneği (www.pinterest.co.uk)

5.2. Gitar Tablaturu Yazılabilen Müzik Yazılım Örnekleri

Son yıllarda teknolojik anlamda hemen her alanda görülen gelişmelere, müzik teknolojisi alanında da rastlamak mümkündür. Bilgisayar tabanlı müzik yazılımları da bu gelişmelere paralel olarak önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Günümüzde müzik yazılımları bilgisayar, akıllı telefon ve tablet gibi araçlarda kullanılmaktadır. Kullanım alanlarının yaygınlaşmasına paralel olarak, çok sayıda farklı müzik yazılımı da geliştirilmiştir. Müzik yazılımları standart nota yazım özelliklerinin yanı sıra gitar tablatür yazımı özellikleri de sunmaktadır. Gitar tablatür yazım özelliği olan yazılımlardan yaygın bir şekilde kullanılanlar hakkında bilgilere yer verilmiştir.

5.2.1. Guitar pro yazılımı

Klasik, elektrik, bas, akustik gibi gitar türlerini hatta diğer çoğu enstrümanları da ses bankasında barındıran bir yazılımdır. Nota yazıldığında tablatür sayılarını, tablatür sayıları yazıldığında ise notaları otomatik olarak gösteren fonksiyonel bir özelliği vardır. Yüklenen eserleri seçilen enstrümanla seslendirme özelliği de bulunan bu yazılım, çeşitli formatlardaki dosyaların içe ve dışa aktarımını yapabilmektedir. İşlevsel ve kolay kullanımlı olmasından ötürü gitar icracılarına büyük kolaylıklar sağladığı düşünülebilir. Ayrıca internet ortamında bu yazılım için oluşturulmuş birçok farklı müzik türüne ait geniş bir repertuvara ulaşmak mümkündür.

Şekil 35: Gitar Pro yazılımında tablatür gösterimi

5.2.2. Finale yazılımı

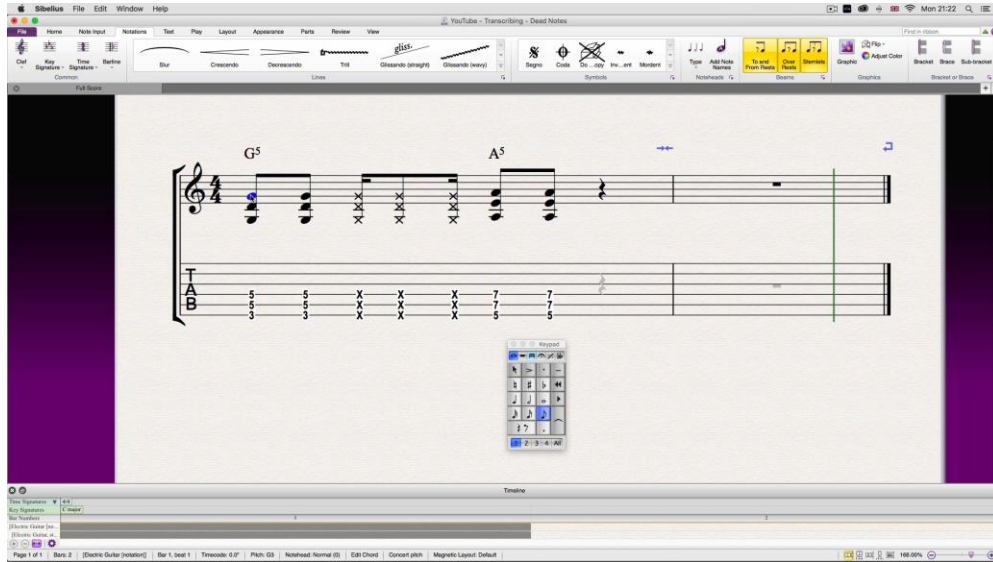
Finale yazılımı; kolay besteleme ve aranje etme özellikleri sunan, yapılan çalışmaları baskı kalitesinde yazdırma özellikleriyle dünyanın önde gelen nota yazımlarından birisidir (<https://www.muzikkitaplari.com>). İçerisinde geniş bir ses yelpazesi bulunur. Özel eklentiler ile koma sesler yazılımda kullanılabilir. Web sitelerinde birçok yazım kılavuzu çeşitli dillerde sunulmaktadır. Gitar tablatur yazımı bakımından Guitar Pro yazılımı kadar pratik olmasa da birkaç işlem sekmesiyle tablatur yazılabilmektedir.

Şekil 36: Finale yazılımında tablatur gösterimi.

5.3.3. Sibelius yazılımı

Sibelius yazılımı; bilgisayarın tuş takımının sağında bulunan numara tuşları ve notaların evrensel kodlarına karşılık gelen harf tuşlarını kullanmak suretiyle nota girişini gerçekleştirmektedir. Notaların kodlarına karşılık gelen harfler yerine numara tuşları ve bilgisayar faresi yardımı ile nota yerini portede işaretlemek suretiyle de nota girişi gerçekleştirilmektedir (Pınarbaşı, 2012, 810). Birçok gitarist tarafından kullanılan bir yazılımdır. Sibelius yazılımında tablatur yazmanın kullanışlı olduğu söylenilebilir.

Şekil 37: Sibelius yazılımında tablatur gösterimi

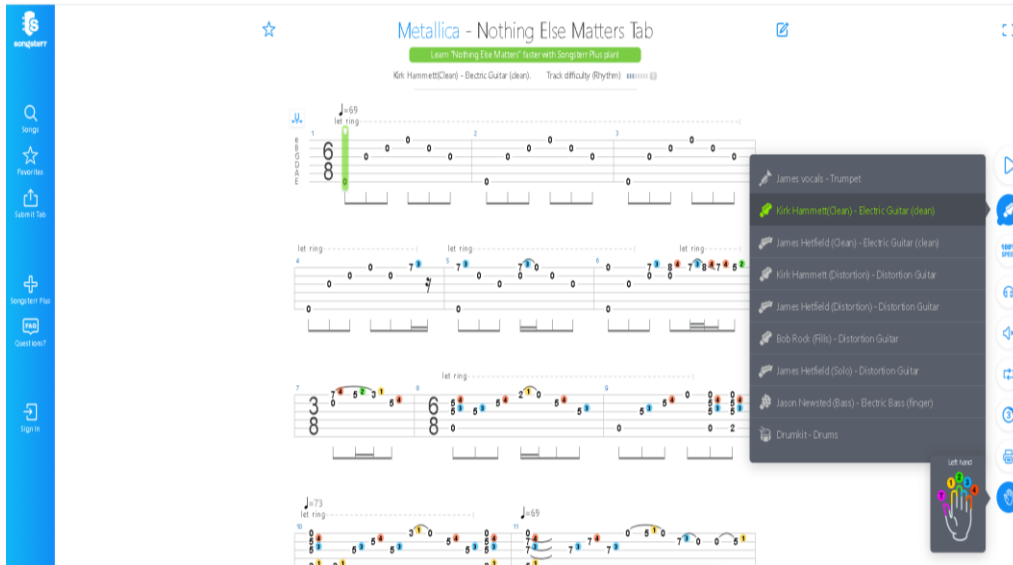
5.4. Gitar Tablatur Erişimi Sağlayan Web Site Örnekleri

Online olarak erişim sağlanabilen pop, rock, jazz, blues, folk gibi birçok müzik türünde, gitar tablaturu sunan birçok web sitesi bulunmaktadır. Bunlardan çoğu ücretsiz olmakla birlikte arşivlerine erişim için ücretli üyelik isteyen web siteleri de bulunmaktadır.

5.4.1. www.songsterr.com

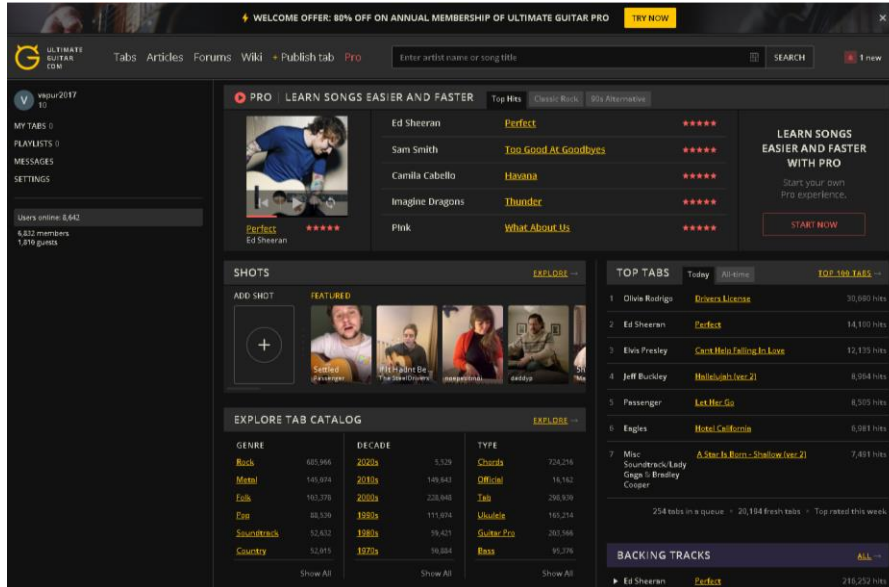
Birçok farklı müzik türünün gitar tablalarına erişim sağlayan bir web sitesidir. Yabancı şarkı repertuvarının yanı sıra Türkçe şarkılara ait gitar tablalarına da erişim sağlanabilmektedir. Online olarak gitar tablalarını seslendiren bir yazılımı vardır. Seslendirilen şarkı içerisinde gitar türleri arasında geçiş yapılarak şarkının diğer gitar partiyonlarına da ulaşılabilir. Daha önce bahsettiğimiz gitar tablatur türlerinden sayıların ve tartaım değerlerinin tek bir tablatur üzerinde yazılı olarak verildiği ikinci tür sistemi kullanır. Farklı bir özelliği ise bazı şarkılarda sol el (duate) için parmak numaralarını renkli yuvarlaklar içerisindeki sayılar olarak vermesidir. Web sitesindeki bazı araçları kullanmak için ücretli üye olmak gerekmektedir.

Şekil 38: www.songsterr.com web sitesine ait tablatur gösterim örneği (www.songsterr.com)

5.4.2. www.ultimate-guitar.com

İçerisinde hemen hemen her müzik tarzında, toplamda bir milyonu aşkın repertuvar bulunmaktadır. Bunlar yazılı metinler, eğitici videolar gibi değişik içeriklerde sunmaktadır. İçerisinde ikinci tür ve üçüncü tür tablaturalara ait gösterimler kullanılır. Web sitesine ücretli üye olunduğunda özel eğitici videolar ve online tablatur yazılımı gibi bazı özellikler aktif olarak kullanılabilir.

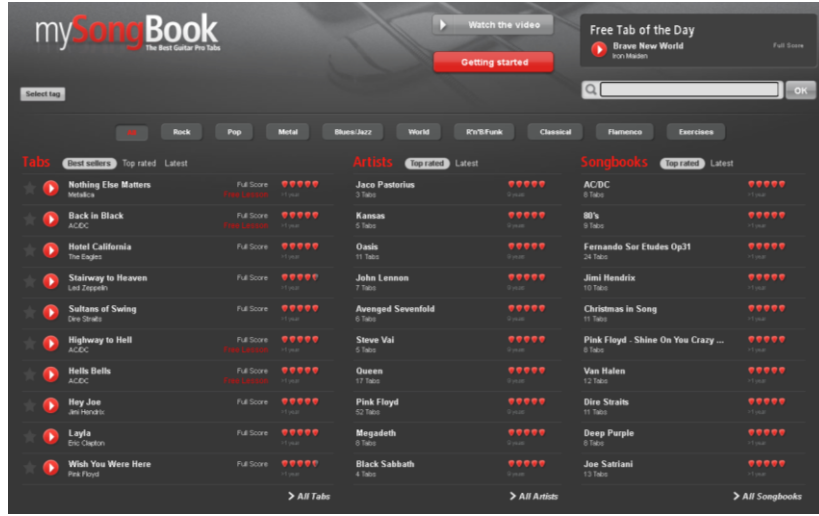
Şekil 39: www.ultimate-guitar.com web sitesinin ana sayfa görüntüsü (www.ultimate-guitar.com)

5.4.3. www.mysongbook.com

Uzun yıllardır aktif olan, çeşitli türlere ait geniş bir repertuvara sahip web sitesidir. Repertuvara ulaşmak için online görüntülemenin yanı sıra download (indir) seçeneği de mevcuttur. İndirilen içerikler Guitar Pro yazılımı formatındadır ve yalnızca bu yazılım ile açılabilir. Mevcut tablatur türleri

bakımından bahsettiğimiz birinci türe ait gösterim şekli uygulanmıştır. Diğer web siteleri gibi ücretli üyelik ile çeşitli özel içeriklere erişim sağlanabilmektedir.

Şekil 40: www.mysongbook.com web sitesinin ana sayfa görüntüsü (www.mysongbook.com)

6. Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada gitarda tablatur kullanımının günümüz icrasındaki durumunun incelenmesi amaçlanmış olup yapılan araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: Gitar tarihsel süreç içerisinde yapısal çeşitli değişikliklere uğramıştır. Teknolojik gelişmeler ile elektrikli müzik sistemleri ortaya çıkmış, elektrik sinyallerini kullanan elektrik gitar ve elektrik bas gitar gibi yeni gitar türleri bulunmuştur. Geçmişten günümüze müzik yazıları çeşitli değişikliklere uğramış, belirli dönemlerde birbirinden farklı yazı türleri de kullanılmıştır. Bu müzik yazıları harf yazıları, nota yazıları ve tablaturlar olarak üç farklı gruba ayrılmıştır. Harf yazılarının; toplumların yazı sistemini temel alarak kullanılan alfabedeki harfler ile sesleri ifade eden bir müzik yazısı olduğu, nota yazılarının; şekil, sembol, imge gibi ifadeler kullandığı, tablaturların; perdeleri sayılar ile ifade eden bir müzik yazısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tablatur sistemi Barok ve Rönesans dönemlerinde birçok farklı enstrümanda kullanılmış ama nota yazısının gelişimi ile popülerliğini yitirmiştir. XX. yüzyılda pratik ve hızlı öğrenme gereksinimleri gitarda tablatur kullanımını yeniden yaygınlaştırmıştır. Müzik yazımlarında nota yazısı dışında gitar tablaturlarına yer verilmesi, bu müzik yazısının günümüzde popüler olduğunun göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Gitar eğitiminde online web sitelerinin de tablatur sistemine yer vermesi bu görüşü destekler niteliktedir.

Yapılan literatür taraması sonucunda; günümüzdeki tablatur sistemlerinin ifade edilmesinde üç farklı türün olduğu tespit edilmiştir. Bunlar notanın ve tablaturun alt alta verildiği, porte kullanılmadan tablaturun üzerinde tartım kalıplarının olduğu ve sadece tablatur sayılarının yazılıp, portenin ve tartım kalıplarının olmadığı türlerdir. Müzik yazımlarında birinci tür tablaturlar, online web sitelerde ise daha çok ikinci tür ve üçüncü tür tablatur sistemlerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Konuyla ilgili çalışmalar incelendiğinde, gitar eğitiminde tablatur sisteminin günümüzdeki durumu ve etkinliği hakkında sınırlı sayıda çalışma olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmalardan biri olan Özdemir ve Şenoğlu-Özdemir'in (2017) yapmış oldukları çalışmada başlangıç seviyesi gitar eğitiminde tablatur kullanımının, nota yazısına göre etkili bir sistem olduğunu bilimsel verilerle ispatlamıştır. Kurtuldu ve Beşikçi'nin (2019) elektro gitar eğitiminde nota ve tablatur kullanımının farklı uygulamalarla denenmesi çalışmasında, nota ve tablaturun bir arada verildiği eserlerin öğrenci performansına her zaman fayda sağlayabileceği sonucu da gitar eğitiminde tablatur müzik yazısını önemli kılan bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır. Karahan (1996) bağlama icrasına yönelik araştırması sonucunda; tablatur sisteminin bağlama notasyonunda, parmak, tel ve tezene kullanımlarının gösterimine olanak sağlaması, eserin belirtilen ölçütlerde çalınmasına olumlu etkileri olduğunu ifade etmektedir. Bu verilere göre mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda, tablatur kullanımının etkililiği bir araştırma konusu olabilir. Tablatur müzik yazısında, nota yazısında kullanılan dinamikler ve müzikal talimatlar aynı şekilde kullanılabilir. Ulaşılabilen literatür taramasına göre www.songsterr.com adlı web sitesinin bazı içeriklerinde sol el parmak numaralarının (duate) birbirinden farklı renklerle ifade edildiği görülmüştür. Bu durum, gitar eğitiminde, eseri doğru icra edebilme açısından önemli bir etkidir. Bu amaçla müzik yazımlarında tablatur üzerinde sol el parmaklarının ifade edilişi, müzik yazımcıları tarafından yeni bir araştırma konusu olabilir

KAYNAKÇA

- Agayeva, S. (2007). Nota. *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 33, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın İşletmesi.
- Ak, A. Ş. (2009). *Türk Musikisi Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Akan, N. (2015). Boethius ve Müzik. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 8(16), 1-11.
- Aktüze, İ. (2004). *Müziği Anlamak Ansiklopedik Müzik Sözlüğü* (2. baskı), İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Alyörük, G. (2015). *Modern gitar müziği ve notasyonu*. Sanatta yeterlik tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Apel, W. (1953). *The Notation of Polyphonic Music 900-1600*. Mass: Mediaeval Academy of America.
- Atalay, A. (2019). *Nota Yazım Kuralları ve Türk Müziğinde Nota Yazımı*. Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları.
- Aydemir, M. (2018). *Tarihsel süreçte lavta sazı ve lavta öğrenim kılavuzu*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Balcı, A. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bayraktar, F., Bayraktar, M., & Akın, S. (2018). *Ortaöğretim Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Kültürü Ders Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Baysal, O. (2014). Erken Dönem Pisagorcularda Harmonia Düşüncesi ve Müzik Kuramı. *Porte Akademik Müzik ve Dans dergisi*, 10, 54-73.
- Çetiner, M. (2019). *Gitar Öğreniyorum Temel Gitar Eğitim Metodu* (5. baskı), Ankara: Kıta Basın Yayın Dağıtım.
- Elmas, Y. (2003). *Sorularla Gitar*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Feyzi, A. (2018). Türk Müziğinde Notasyon ve Miftâh-ı Nota. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 6(2), 1890-1913.
- Friedland, E. (2004). *Bass Method*. Hal Leonard Corporation.
- Girgin-Tohumcu, Z. G. (2006). *Müziği Yazmak-Müzik Notasyonunun Tarih İçinde Yolculuğu*. İstanbul: Nota Yayıncılık.
- Güngör, K. (2012). *Uluslararası müzik yazısının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi.
- Hacısalihoğlu-Uğurlu, T. (2019). *İspanyol barok gitar bestecilerinden seçilmiş eserlerin tablaturlerinin günümüz nota sistemine aktarılması*. Yüksek lisans tezi, Okan Üniversitesi.
- İşbilen, B., & Gölebatmaz, Ö. (2014). *Çocuklar İçin Gitar Metodu* (5. baskı), Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- Jackson, E. (2011). *Her Yönüyle Gitar*. (C. Halu, Çev.), Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Kanneci, A. (2009). *Klasik Gitar Metodu*. Ankara: Evrensel Müzik.
- Karagülle, E. M. (2018). *Vihuela eserlerinin klasik gitarla çalınması üzerine bir araştırma*. Sanatta yeterlik tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Karahan, C. (1996). *Bağlama müziğine ilişkin eserlerin seslendiriliş biçimi ile yazılışı arasındaki farklılıkların incelenmesi sınanması değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi.
- Karahan, C. (2010). *Bağlama Öğretiminde Yeni Bir Yöntem*. Ankara: Okutman Yayıncılık.
- Kurtuldu, M. K., & Beşikçi, S. (2019). Elektro Gitar Eğitiminde Nota ve Tablature Kullanımının Farklı Uygulamalarla Denenmesi. *International Social Sciences Studies Journal*, 5(41), 4438-4444.
- Mimaroglu, İ. (1995). *Müzik Tarihi* (5. Basım). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Özalp, M. N. (2000). *Türk Musikisi Tarihi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Özdemir, M., & Şenoğlu-Özdemir, C. (2017). Başlangıç Seviyesi Klasik Gitar Eğitiminde Tablature Sisteminin Etkililiği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(50), 565-571.
- Özgül, İ. (2014). *Müzik Eğitimi ve Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özkanoglu, M., & Karadağ, H. (2020). *Gitarda Tablatur Kullanımına İlişkin Tarihsel ve Yapısal Bir Araştırma*. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(48), 232-254.
- Özsarı, N. (2019). *Elektrik bas gitarın çağdaş klasik müzikteki yeri, icra teknikleri ve notalama yöntemleri*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Peykoğlu, M. (2007). *20. yüzyıl müziğinde grafik notasyon kullanımı*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Pınarbaşı, E. (2012). *Sibelius, Finale ve Lilypond Nota Yazım Programlarının Karşılaştırılması İncelenmesi*. X. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu, 25-27 Nisan, 806-812.
- https://www.academia.edu/2320634/SIBELIUS_FINALE_VE_LILYPOND_NOTA_YAZIM_PROGRAMLARININ_KAR%C5%9EILA%C5%9ETIRMALI_%C4%B0NC_ELENMESI%C4%B0
- Sachs, C. (1965). *Kısa Dünya Musikisi Tarihi*. (İ. Usmanbaş, Çev.). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Samama, L. (2015). *The Meaning of Music*. Amsterdam University Press.
- Say, A. (1997). *Müzik Tarihi* (3. basım). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Say, A. (2005). *Müzik Ansiklopedisi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Selanik, C. (1996). *Müzik Sanatının Tarihsel Serüveni*. Ankara: Doruk.
- Soykan, Ö. N. (1995). *Kuram-Eylem Birliği Olarak Sanat*. İstanbul: Kabalcı.
- Şen, Ü. S. (2015). *Müzik Estetiği Üzerine*. Ankara: Pegem Akademi.
- Turner, D. (1996). *John Petrucci Rock Discipline*. Warner Bros Publications.
- Tyler, J. (2011). *A Guide to Playing the Baroque Guitar*. Indiana University Press.
- Williams, C. F. A. (1903). *The Story of Notation*. New York: The Walter Scott publishing co., Ltd.
- Wolf, J. (1919). *Handbuch der Notationskunde*, II. Teil: Tonschriften der Neuzeit. *Tabulaturen, Partitur, Generalbass und Reformversuche*. Leipzig: Duruck und Verlag von Breitkopf & Hartel.
- Yöndem, S. (1992). *Eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümlerinde ana dal gitar eğitimi nasıl olmalıdır*. Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi.
- İnternet Kaynakları**
- <https://www.vpr.org/post/timeline-001-ancient-musical-notation> [Erişim Tarihi: 24.01.2021].
- <http://www.maestros-of-the-guitar.com/tablatute.html> [Erişim Tarihi: 12.01.2021].
- <http://www.patriciadixon.net/guitar-lit-html/italianbaroque.htm> [Erişim Tarihi: 20.02.2021].
- <http://www.premingerkalemdairesi.com/pisagorun-harmonisi/> [Erişim Tarihi: 12.01.2021].
- <https://adnanatalay.com/index.php/muzik-yazilari/1-ebced-yazilari/> [Erişim Tarihi: 15.01.2021].
- <https://tr.pinterest.com/pin/247838785729765043/> [Erişim Tarihi: 20.02.2021].
- <https://www.alamy.com/stock-image-guidonian-hand-guido-of-arezzos-device-for-showing-the-notes-of-the-163609326.html> [Erişim Tarihi: 08.02.2021].
- <https://www.guitardaily.net/blog/4-adimda-tab-okumayi-ogren> [Erişim Tarihi: 17.01.2021].

<https://www.johannthebard.com/period-music/period-guitar-lute-and-vihuela-notation/french-tablature/> [Erişim Tarihi: 11.02.2021].
<https://www.pinterest.co.uk/pin/97108935700949429/> [Erişim Tarihi: 24.01.2021].
<https://www.songsterr.com/a/WSA/francisco-tarrega-capricho-arabe-tab-s35821t0> [Erişim Tarihi: 20.01.2021].
<https://www.songsterr.com/a/WSA/metallica-nothing-else-matters-tab-s439171t1> [Erişim Tarihi: 24.01.2021].
<https://www.thisisclassicalguitar.com/baroque-guitar-for-smarties-by-clive-titmuss/> [Erişim Tarihi: 26.02.2021].
https://www.ultimate-guitar.com/lessons/music_theory_tips/in_defense_of_guitar_tablature.html [Erişim Tarihi: 18.01.2021].
<http://gitarustasi.blogspot.com/2013/04/elektrogitar-tarihcesi.html> [Erişim Tarihi: 10.01.2021].
<https://www.britannica.com/art/tablatore> [Erişim Tarihi: 15.01.2021].
<https://www.lavihuela.com/tablatore> [Erişim Tarihi: 17.01.2021].
<https://www.ultimate-guitar.com/> [Erişim Tarihi: 27.01.2021].
<https://www.mysongbook.com/> [Erişim Tarihi: 27.01.2021].
<https://www.muzikkitaplari.com/finale-nota-yazim-programi> [Erişim Tarihi: 02.04.2021].